

Velké šelmy v ČR

ŠELMY

Příslušníci tohoto řádu jsou, až na několik výjimek, velmi dobří lovci, kteří aktivně pronásledují i větší kořist. Přizpůsobili se lovu svým zevnějškem a schopnostmi, jako je třeba bleskurychlý běh, vytrvalé pronásledování nebo skok na kořist ze zálohy, na druhé straně vyvinutým mozkiem, který tyto výkony umožňuje. Všechny šelmy mají blízko sebe dopředu namířené oči. Tím získávají možnost prostorového vidění, což je velmi důležité při odhadování vzdáleností a ovládnutí prostoru.

Vzhledem k masité potravě s malým zastoupením balastních látek mají šelmy vyvinutá jen krátká střeva, protože jim k trávení stačí menší plocha než u býložravců. Potrava se nemusí v ústech rozmělnovat, a proto žerou šelmy hltavě, zuby však musejí často naporcovat větší kořist. K tomu jim slouží ostré zuby - trháky, které maso snadno přeříznou.

VLK (*Canis lupus*)

Pravděpodobně o žádném jiném zvířeti se nenavyprávělo tolik legend, pohádek a výmyslů jako o vlku. Nenáviděný i uctíváný společník provází člověka už po tisíciletí. Vlci, které si člověk ochočil, položili základ novému živočišnému druhu - psu.

Vzhled

Vlk je psovitá šelma, 60 - 80 cm vysoká, s hmotností od 20 do 80 kg. Podobá se německému ovčáku (s ním byl také křížen, čímž vzniklo plemeno známé jako československý vlčák). V porovnání

s německým ovčákem má vlk širší a zašpičatější hlavu, šikměji postavené oči a kratší trojúhelníkovité uši. Dlouze ochlupený ocas nosí vždy svěšený šikmo nebo kolmo k zemi. Starší samci mají mohutnou šiji s hustým ochlupením. Zbarvení závisí na věku, sezóně a geografickém původu. Převládá rezavohnědý až šedočerný odstín, pouze spodní část těla a vnitřní strany končetin jsou bělavé až nažloutlé. Jako trofej je myslivci více ceněn šedavý a hustý zimní kožich.

Způsob života

Vlci se dnes drží zejména v rozsáhlých lesích vysokých hor a vrchovin, jsou však schopni žít v nejrozmanitějších typech stanovišť a jsou adaptabilní na extrémní podmínky. Ze smyslů mají nejvyvinutější čich a sluch. Většinu roku stráví v obvykle 3 - 7členných smečkách, které mají pevný společenský řád. Vůdčí roli hraje tzv. alfa-pár, vlk a vlčice, kteří určují taktiku lovu, rozhodují o dělbě kořisti a jako jediní ve smečce mají právo pářit se. Toto právo si alfa-vlčice vymáhá produkcí silných aromatických látek, které přebijí pach ostatních samic. Ostatní členové vypomáhají při lovu a péči o jejich mláďata. Někteří jedinci se osamostatňují nebo bývají ze smečky vyloučeni. Loví pak sami většinou na hranicích teritorií smeček (tzv. vlci samotáři). Jako sociální tvor si vlk vyvinul rozmanité způsoby komunikace. Štěkání, vytí, kňučení a další formy hlasové komunikace doplňují bohatou mimikou, různými druhy výhružných a podřízených postojů a pachovými signály. Podobně jako psi si vlci značují trasy a hranice teritoria, které mívá

v Evropě většinou 100 - 500 km². Vlčí smečky se rozpadají se pouze v období rozmnožování a výchovy mláďat. Páření probíhá v lednu až březnu, po 9 týdnech březosti vrhá samice obvykle 4-8 mláďat v podzemním brlohu, přirozené dutině ve skalách, jeskyních či pod vývraty stromů. Mláďata přecházejí z mléčné výživy na masitou stravu, částečně natrávenou v žaludku otce. V srpnu se začínají učit lovit. Rodiče jim názorně vysvětlují taktiku lovu. Spočívá v dokonale organizovaném testování, nadhánění a štvání kořisti. Svaly, uzpůsobené pro dlouhodobé zatížení, umožňují vlkům štvát kořist stálou rychlostí i několik hodin. Při běhu dosahují rychlosti 55-60km/h. Poté kořist zakousnou.

Potrava

V našich zeměpisných šířkách vlci loví zejména jelení zvěř a divoká prasata, přičemž se orientují zejména na slabší a handicapované kusy. Nepohrdnou ani drobnými zvířaty a mršinami. Procentuální složení jejich potravy se řídí momentální potravní nabídkou. Na Slovensku byl v letech 1976-83 proveden výzkum [1], který určil takovéto složení potravy vlka: Divoké prase 46,0%, jelen 23,3%, liška 10,4%, pes (toulaví psi) 7,9%, srnec 5,5%. Naproti tomu novější výzkumy [2] udávají dominanci jelenovitých (jelen a srnec) 65%, divoká prasata tvoří 28,9%, psi a lišky ve vlčí stravě už chybějí. Přízpůsobivost aktuální potravní nabídky dokazují výsledky z pohoří Čergov, kde vysoká populační hustota divokého prasete (10-13,6 ks/1000 ha) způsobuje vyšší procentuální zastoupení (36,7%) divočáků v potravě vlka.

Rozšíření

Vlk se vyskytoval v téměř celé Eurasii a Severní Americe od pásma tundry až po suché polopouště. V závislosti na podnebí se tak vyvinulo několik poddruhů vlka, které se od sebe výrazně liší zbarvením a hmotností (čím dál na sever, tím mohutnější vlci bývají). Byl však člověkem

vytlačení do nepřístupných horských oblastí. Dnes je celosvětově kriticky ohrožen. Teritorium jeho souvislého rozšíření v Evropě tvoří pás táhnoucí se od severní Skandinávie přes Finsko, Rusko a Karpaty až na Balkán, a kromě toho se vlci vyskytují v jižní Skandinávii (norsko-švédská hranice), na Pyrenejském poloostrově, Apeninském poloostrově a v Alpách (Itálie, Francie, Švýcarsko). Ve střední Evropě obývá severovýchodní část Polska, další významné teritorium má v Západních Karpatech - na severu Slovenska a jihu Polska. Toto teritorium vlci v posledních letech rozšiřují směrem na západ a dostávají se tak až do Beskyd. Celkově se počty vlků odhadují na 450 v Polsku a kolem 130 na Slovensku.

Na našem území byly známky přítomnosti vlků objeveny v roce 1994, téměř po sto letech od jejich vyhubení. Vždy však došlo k jejich nelegálnímu odstřelu, takže velikost jejich populace patrně nikdy nepřesáhla desítku. Pokud by se vlkům podařilo trvale usídlit v Beskydech, dá se předpokládat, že by se mohli dostat i do Jeseníků a dalších našich pohoří.

Je vlk nebezpečný?

Vlk bývá často považován za nebezpečnou a krvelačnou šelmu. Přesto z tohoto století není doložen jediný případ napadení a usmrcení člověka vlkem, žijícím ve volné přírodě. Na Slovensku, kde je vlk stálým obyvatelem jsou od r. 1945 evidovány pouze tři případy napadení člověka. Vždy šlo o pastýře bránící svá stáda a utrpěli pouze lehká poranění. Vlk je plachý a setkání s člověkem se vyhýbá. Zároveň je však zvědavý a může se přiblížit lidským obydlím. Nepřiměřené zveličování nebezpečnosti vlka (tzv. komplex Červené Karkulky) je především nástrojem některých myslivců k ospravedlnění nelegálního lovu vlků.

RYS OSTROVID (Lynx lynx)

Kočka divoká je na našem území již

téměř vyhubena, a tak zůstává naší jedinou divoце žijící kočkovitou šelmou rys.

Vzhled

Bývá asi 60cm vysoký, průměrná hmotnost samce je 20 - 35 kg, samice váží o něco méně. Mohutné tlapy slouží v zimě rysu jako snežnice. Ocas má krátký, jakoby uťatý. Ve zbarvení je dosti proměnlivý. Rezavohnědá nebo šedožlutá srst na hřbetě je posetá drobnými skvrnami, na bříše je světlá až bílá. Na konci ušních boltců má charakteristické štětičky.

Způsob života

Rys je typickým obyvatelem horských lesů. Vyskytuje se už od nadmořské výšky 400 m, u nás nachází optimální podmínky v 800 - 1200 m n. m. v oblastech s lesnatostí vyšší než 25%. Do nižších poloh schází zvláště v zimě. Může však obývat i tundru nebo polopoušť. Ne nadarmo se nazývá ostrovidem - dokáže zrakem lokalizovat myš ze vzdálenosti 65 m a rovněž sluch má výtečný. Žije samotářsky ve svém domovském okrsku, velkém 25-2000 km², který sdílí jeden samec s jednou až dvěma samicemi. Velikost okrsků závisí na potravní nabídce, území různých okrsků se mohou překrývat. Rys vyhledává nejraději skalnatý terén s hustým podrostem, který mu poskytuje dostatek úkrytů. Od února do března opouštějí rysové své obvyklé trasy a vydávají se hledat partnera. po 10 týdnech březosti vrhá samice v houštině, na skále nebo pod vývratem stromu 1-3 mláďata, která zůstávají s matkou až do období další říje. Rys se dožívá 17, v zajetí až 25 let. S vlkem si nepřekázejí, ale většinou se sobě vyhýbají. Ke konfliktům dochází vzácně, v blízkosti brlohů. Takový boj většinou končí nerozhodně.

Potrava a způsob lovu

Potravu rysa tvoří převážně srnčí zvěř. Loví i jelení samice a mláďata, muflony a selata divokých prasat. Procentuální

složení potravy šumavské populace rysa je následující: srnec 73,9%, jelen 11,5%, prase divoké 6,8%, muflon 4,1%, ovce domácí 2%, liška 1%. [3]. Zatímco vlk testuje vytrvalost zvěře, rys zkouší její ostražitost. Pozoruje zvěř s vyvýšeného místa, poté se k ní připlíží do její bezprostřední blízkosti (max. 30 m). Překvapí ji a pronásleduje ji na vzdálenost 20-50 m. Vahou těla ji srazí k zemi, prokousne krk a láme vaz. Nepodaří-li se mu kořist dostihnout, nechá ji být.

Rozšíření

Původně rys obýval horské lesy a tajgu ve značné části Eurasie a Severní Ameriky. Na většině tohoto území byl však téměř vyhuben. V dnešní době se vyskytují v Evropě tři souvislé a poměrně stabilní populace: v Karpatech (2200 rysů), Skandinávii (2500 rysů) a Pobaltí včetně částí Ukrajiny a Polska (2000 rysů). Nestabilní nebo ohrožené jsou populace česko-bavorská, balkánská a alpská, které byly povětšinou uměle vysazeny. V Polsku žije kolem 350 rysů, na Slovensku přibližně 500, u nás maximálně 150 - v Beskydech a na Šumavě.

Na území České republiky byl rys vyhuben v 19. století. Opětovně k nám začal pronikat po roce 1950 (Beskydy, Javorníky, Jeseníky, Dražanská vrchovina, Šumava), ale v souladu s tehdejší legislativou byl vždy v průběhu několika let vystřílen. Stejně smutný osud ho potkal poměrně nedávno v Jeseníkách a Javořické vrchovině (okraj Českomoravské vrchoviny), přestože už byl zákonem chráněn: Ještě v roce 1989 se jesenická populace odhadovala na 14-15 kusů, dnes to jsou pouze dva kusy; zprávy o rozmnožující se populaci rysa na Javořicku mizí po roce 1986. Shrňme-li tyto údaje, docházíme k závěru, že u nás byly v průběhu posledních padesátí let vyhubeny nejméně 4 přirozeně vzniklé populace rysa (Jeseníky 1950-1959 a 1983-1989, Beskydy 1960-1969, Javořická vrchovina 1980-1986). [4]

Přirozené osídlení Beskyd bylo rysům umožněno omezením jeho lovu na

Slovensku v roce 1975. Jeho populace se dnes odhaduje na 15-20 kusů. Na Šumavě bylo v letech 1982-89 vysazeno 17 rysů, kteří se úspěšně rozmnožují a rozšiřují svá teritoria do sousedních pohoří (Český les, Novohradské hory, Doupovské hory, Krušné hory). V posledních letech rysů však i na Šumavě ubývá. Izolovaná mikropopulace rysa obývá Děčínskou pahorkatinu (Národní park České Švýcarsko).

Stabilita populací

Jsou-li správné závěry výzkumů populačních genetiků, pak minimální početnost geneticky stabilní populace je 500 ks. V menších populacích dochází k tzv. genetickému driftu, tedy snižování genetické diverzity s následnými poruchami reprodukce. Z hlediska dlouhodobé stability našich populací lze považovat za zabezpečenou pouze populaci beskydskou, která bezprostředně komunikuje s areálem rozšíření rysa ostrovida na Slovensku. Hrozba genetického driftu by mohla být výhledově aktuální i u populace pošumavské, pakliže tato zůstane izolována a nedojde k propojení areálu rozšíření s populací karpatskou.

MEDVĚD HNĚDÝ (*Ursus arctos*)

Vzhled a způsob života

Medvěd je naší největší šelmou. Bývá vysoký 90-100 cm a váží 140 - 320 kg. Může mít hnědou, černou i stříbřitě šedou barvu. Působí neohrabaným a nemotorným dojmem, dokáže však velmi rychle běžet, skákat, plavat a vyšplhat na strom až do výšky 4 metrů. Orientuje se zejména sluchem a čichem. Zimu (prosinec - únor) přečkává v brlohu v nepravém zimním spánku - jeho tělesná teplota neklesá a občas vylézá ve, napít se a vyprázdnit.

Žije samotářsky na teritoriu velkém obvykle 50 - 250 km². Teritorium samce bývá přibližně šestkrát větší než teritorium

samice. Přes den odpočívá v brlohu, v noci vyráží za potravou, kterou tvoří lesní plody, zemědělské plodiny, ryby, hmyz a mršiny. V blízkosti samot sbírá ovoce, vybírá včelí med z úlů a příležitostně napadá hospodářská zvířata. Páří se v červenci a srpnu, za jednou medvědicí chodí 2-3 medvědi, kteří však mezi sebou nebojují. Po 7 měsících březosti vrhá medvědice 2-3 mláďata, o která se stará dva roky.

Rozšíření

Medvěd hnědý obývá tundry, horské louky a rozsáhlá lesnatá území v Eurasii a Severní Americe (zejména záp. Kanada a Aljaška). V Evropě i USA byl lidmi vytlačen do horských oblastí. Největší souvislou oblast rozšíření medvěda v Evropě tvoří její severovýchodní část - Rusko, Pobaltí, Skandinávie (37 500 medvědů). Karpatská populace čítá na 8000 kusů a zahrnuje medvědy na Ukrajině, Slovensku, v Polsku a Rumunsku. Balkánská populace (2800 kusů) sahá až do Rakouských a Italských Alp. V Bulharsku žijí další dvě izolované populace medvědů. Známa mezinárodní organizace WWF International - Světový fond na ochranu přírody zařadila medvěda mezi 10 druhů, nejvíce ohrožených na území EU. Na Slovensku žije kolem 700 medvědů, přestože myslivecké statistiky udávají počet víc než dvojnásobný. Úspěšná reintrodukce medvědů z území bývalé Jugoslávie v Pyrenejích ukazuje, že medvěd může obývat i poměrně kulturní krajinu, ovšem za předpokladu, že jej tamější obyvatelé přijmou.

U nás je výskyt medvěda evidován každoročně od r. 1973 v Beskydech, kde bylo opakovaně zaznamenáno jejich přezimování. Objevují se i v severní části Hrubého Jeseníku, v Rychlebských horách a Bílých Karpatech. Medvěd, který v létě 2000 způsobil dvousettisícovou škodu na hospodářském zvířectvu, byl pravděpodobně dříve chován v zajetí.

Je medvěd nebezpečný?

Narozdíl od vlka a rysa, kteří člověka zásadně nenapadají, může být medvěd v určitých situacích nebezpečný. Bylo zjištěno, že evropští medvědi jsou mnohem méně agresivní než medvědi, žijící na východ od Uralu nebo v Severní Americe, přesto občas dochází k útokům medvěda na člověka i ve střední Evropě (např. na Slovensku). Faktory přispívající k růstu agresivity medvěda jsou (s klesajícím stupněm významu) tyto: zranění medvěda, přítomnost mláďat, přítomnost kořisti, překvapení medvěda, medvěd ve svém brlohu, přítomnost psa. Odborníci radí v případech setkání s medvědem nedívat se mu do očí, neutíkat a pomalu se vzdalovat z místa setkání. Pokud vás medvěd sleduje, je dobré odhodit část oděvu nebo jídlo, které máte sebou. Při případném napadení je nezbytné chránit si životně důležité orgány schoulením do klubíčka. Nejmoudřejší však je setkání s medvědem předcházet - nevstupovat do hustých porostů a nebo upozorňovat na svoji přítomnost mluvením. Medvěd má výborný sluch a když uslyší člověka, raději se mu vyhne.

PREDÁTOŘI V LESE

Škody způsobené zvěří

Vlk, rys i medvěd jsou na našem území původní druhy a v ekosystémech lesů, zvláště těch horských, mají nezastupitelnou úlohu. Po jejich vystřílení v minulých stoletích ztratila spárkatá zvěř (jelení, srnčí) přirozené nepřátele. Člověk (myslivec) nedokázal vlka a rysa plnohodnotně nahradit. Jeleni i srnci se přemnožili, je jich nyní v lesích mnohonásobně více než odpovídá přírodní rovnováze. K tomu všemu byli vysazeni mufloni, kteří se v našich lesích přirozeně nikdy nevyskytovali. Spárkatá zvěř dnes doslova spásá téměř veškeré přirozené zmlazení stromů, okusuje vysazené sazeničky a loupe mladé stromky. Náklady na umělou ochranu sazeniček (oplocenky, chemické repelenty) dosahují jen ve

státních lesích závratné částky 350 milionů korun ročně. Celkové spočitatelné škody způsobené přemnoženou zvěří se odhadují na 1,2 miliardy korun ročně. Škody na přirozeném zmlazení jsou nevyčíslitelné. Spárkatá zvěř tak ohrožuje existenci lesa, který není schopen se bez pomoci lesníků samostatně obnovit. Proto chceme-li zdravé lesy, potřebujeme vlky a rysy.

Mohou se šelmy přemnožit?

Vlk a rys patří mezi tzv. vrcholové predátory - jsou na samém vrcholku potravního řetězce. Vlk brání les před přemnožením jelenů a divočáků, rys před přemnožením srnčí zvěře. Mezi predátorem a kořistí existuje tzv. zpětná vazba, která zajišťuje, že se predátor nemůže přemnožit a zcela vyhubit svoji kořist. Máme-li např. v lese hodně srnčí zvěře, začne se rozmnožovat rys, který způsobí, že stavy srnčí zvěře klesnou. Rys má tím pádem méně potravy, takže se zvýší úmrtnost mláďat a nebo někteří rysové odejdou jinam. Počet rysů tak klesne, stavy srnčí zvěře začnou opět stoupat a celý koloběh se tak opakuje. Tvrzení o přemnožení rysů tedy patří mezi typické myslivecké báchorky.

Zdravotní policie v lese

Vliv rysů i vlků na kvalitu populace spárkaté zvěře je neoddiskutovatelný. Vlk likviduje díky způsobu svého lovu lovů slabší a nemocné kusy a udržuje genovou základnu zvěře na vysoké úrovni. Na Slovensku byl proveden výzkum [2], který prokázal, že prasečí mor se vyskytuje téměř výhradně v oblastech, kde nejsou vlci. Podobně se v loveckých revírech rysa prakticky nevyskytuje vzteklna. Přestože se nemocné lišky nebo toulaví psi a kočky často stávají jeho kořistí, u rysa samotného výskyt vztekliny znám není. Bohužel, jeho úloha "zdravotní policie" bývá zejména myslivci často zpochybňována a dokonce se o něm říká, že loví pro zábavu. Určité období po osídlení nového teritoria před rysem

skutečně neobstojí ani nejzdravější kusy. Nejsou na něj totiž zvyklé. Pak si ovšem vypěstují ostražitost. Nedá se však hovořit o "zábavě" - rys si zabitím zvěře, kterou nezkonsumuje, pouze cvičí techniku lovu. Jeho kořist pak poslouží jako potrava jiným živočichům. Navíc tento jev se vznikem přirozeného vztahu (trvá to asi 10 let od osídlení nového teritoria) téměř mizí. V roce 1996 byla na Šumavě návratnost rysa ke kořisti 92,5% [3]. Pro zábavu loví pouze jediný tvor - člověk. Další nedorozumění plyne z mylné představy o "geneticky dobře vybavené" zvěři. Vždy se totiž najdou jedinci, kteří ač zdraví a tělesně zdatní, budou vybaveni horšími smyslovými reakcemi než ostatní.

VELKÉ ŠELMY A MYSLIVCI

Velké šelmy byly od pradávna konkurenty člověka - lovce. Myslivci je zařazovali mezi "zvěř škodnou srstnatou" a úřady lovcům vyplácely zástřelné. Zvláště starší generace myslivců se proto ani dnes s přítomností velkých šelem na našem území nedokáže vyrovnat. Navíc bylo dlouhá léta o šelmách šířeno mnoho pověr a smyšlenek. Jsou jim vesměs přisuzovány negativní vlastnosti (zákeřnost, krvelačnost, napadání lidí, zabíjení pro zábavu). Je nutno podotknout, že v šíření těchto polopравd a lží mnozí myslivci pokračují i dnes, aby ospravedlnili lov šelem.

Nelegální lov šelem zůstává v současnosti nejzávažnějším limitem jejich šíření u nás. Používá se tradičních způsobů lovu - při nátláčkách na jeleny a nebo pomocí mršinových návnad - tzv. újedí: Uhynulá a zabitá zvířata (psi, ovce, krávy, spárkatá zvěř, drůbež) nebo jejich části bývají umístěny poblíž zatepleného posedu, kde může lovec číhat celou noc.

Myslivci při sčítání uvádějí nepravdivé údaje o počtu šelem. Díky malým rozlohám honiteb dochází totiž k několikanásobnému započítávání a vykazování jednoho a téhož kusu. Pro ilustraci uveďme příklad z roku 1997. kdy bylo u rysího samce označeného vysílačkou zjištěno, že se zdržoval na

ploše 400 km², což představuje plochu téměř 22 honiteb. Těchto mylných údajů pak myslivci využívají, když tvrdí, že šelmy se přemnožily a je tedy nutno je lovit.

Poslední argument proti šelmám - jejich útoky na hospodářská zvířata - pozbyl v současné době aktuálnosti. V dubnu 2000 byl přijat zákon o náhradě škod způsobených zvláště chráněnými druhy, podle kterého jsou škody způsobené velkými šelmami na hospodářském zvířectvu, úlech, polních plodinách apod. plně hrazeny státem.

OCHRANA ŠELEM

Ochrana velkých šelem je záležitostí poměrně novou. Začalo se o ní uvažovat až v druhé polovině 20. století, kdy byly v mnoha zemích vyhubeny. Vedle zákazu jejich lovu se v 70. letech začalo s opětovným vysazováním šelem do původních biotopů. Reintrodukce rysa bývá úspěšná, ovšem pouze v případě, kdy se vysazují ve volné přírodě narození jedinci. Vlky se uměle reintrodukovat nedaří.

Legislativní opatření

Jedním z nejvýznamnějších evropských dokumentů v oblasti ochrany přírody je *Mezinárodní Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť* - tzv. "Bernská konvence"). Česká republika se k ní připojila v srpnu 1997, mezi posledními a se třemi výhradami, které účinnost úmluvy značně omezují, mj. jedna z výhrad vyjímá vlka, medvěda hnědého a některé druhy dravých ptáků ze seznamu přísně chráněných druhů živočichů.

Kromě toho jsou u nás velké šelmy chráněny zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Vlk a medvěd jsou zařazeny mezi kriticky ohrožené druhy, rys mezi silně ohrožené. Nesmí se tedy usmrcovat, chytat, chovat v zajetí ani rušit. Zakázáno je také obchodovat s nimi, s jejich kůžemi a trofejemi. Chráněny jsou rovněž jejich biotopy. Myslivci však

opakovaně žádají o výjimky z tohoto zákona.

Záchranný program MŽP

Orgány ochrany přírody zajišťují v souladu s tímto zákonem záchranné programy, které mají snížit stupeň ohrožení druhu. Záchranný program rysa ostrovida rozděluje území ČR na 3 zóny: A - území obývané rysem, B - území přísné ochrany a C - území bez rysí populace. V zóně A je rys chráněn bez výjimek, v zóně B se počítá s jeho odstřelem nebo odchycem v případě, že vážně ohrožuje populaci spárkaté zvěře (včetně nepůvodních muflonů), v zóně C nemá podle programu MŽP rys co dělat. Taková zonace však rysu neumožní osídlit nová teritoria, neboť za situace, kdy spárkatá zvěř není na rysa zvyklá, mohou myslivci téměř vždy mluvit o "vážném ohrožení". Záchranný program je proto nesmyslný a neefektivní.

Činnost nevládních organizací

Zdá se, že jedinou cestou, jak vytvořit velkým šelmám podmínky k jejich návratu, je působit na veřejné mínění tak, aby se ilegální lov dostal mimo toleranci obyvatelstva. Nevládní ekologické organizace Hnutí DUHA a Lesoochranárske zoskupenie VLK ze Slovenska ve spolupráci se Správou CHKO Beskydy proto v roce 1999 začaly s realizací projektu Záchrana a návrat velkých predátorů v Záp. Karpatech. V jeho rámci se uskutečňují besedy obyvatel horských vesnic s odborníky (zoology, ekology) na téma velkých šelem. Součástí tohoto projektu jsou i tzv. vlčí hlídky - monitoring teritorií chráněných predátorů prováděný speciálně vyškolenými dobrovolníky s cílem eliminovat ilegální lov.

Dalším pozitivním signálem je snaha o zákaz lovu vlků ve slovenských pohorích, sousedících s Beskydy. Na Slovensku může být v současnosti vlk loven od 1.11. do 15.1. V tomto období dochází k zástřelům beskydských vlků,

kteří zaběhnou na slovenské území. V roce 2000 zůstal na slovenské straně zástřelený i jeden člen vlčího alfa páru. Slovenští ochranáři nyní připravují zákon, který má chránit vlky v Kysucích a Slovenském krasu celoročně.

Prameny

[1] Brtek, L., Voskár, J., Potravná ekológia vlka v podmienkách slovenských Karpát, Biológia, Bratislava. 1987

[2] Strnádovalá, J., Predačný efekt vlka dravého na populáciu diviacej zveri a jeho význam v dynamike výskytu klasického moru ošípaných u diviakov na Slovensku

[3] Červený, J., Koubek, P., Bufka, L., Aktualizace výskytu a potravy rysa ostrovida v ČR, Ochrana přírody, 54, 1999, č.3

[4] Koubek, P., Anděra, M., Vývoj populace a vyhodnocení současného výskytu rysa ostrovida v ČR, Ústav ekologie krajiny AV, 1995

Igor Genda, říjen 2001
Vydalo Hnutí DUHA
Bratislavská 31
602 00 Brno
tel. 05-45213802, 45214431
fax 05-45214429
email duha@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

